

Egy EU szakértői bizottság élén

2011.

Magyarország 2004-ben többek között azért lépett be az Európai Unióba, hogy részesedjen azokból az előnyökből, amelyeket egy sok országot tömörítő, erős politikai és gazdasági tömbhöz való tartozás jelent. Ilyen előny az, hogy az ország számára a legtöbbször hasznos ügyeket az EU képviselőiben eljárók helyettünk és érdekünkben intézik. Erre jó példát szolgáltatott az, amikor néhány évvel ezelőtt több EU-ország is vitába keveredett Ukrajnával a számunkra is oly fontos gázszállításokkal kapcsolatban. Ilyen helyzetekben az egyébként önmagukban erős tagországok is gyakran túl gyengének bizonyulnak; Olaszország sem véletlenül kérte – és várta el –, hogy az EU az ő nevében is, és az ő érdekében is tárgyaljon Ukrajnával (és Oroszországgal).

Amikor 2004-ben csatlakoztunk az EU-hoz, akkor azt is vállaltuk, hogy – amikor ránk kerül a sor – az ilyen jellegű „ügyintézésekből” mi is kivesszük a részünket. 2011 első felében az ország szakembereinek kellett intéznie a közösség érdekeit szolgálva az EU ügyeit. A sok-sok ilyen ügyet igen jelentős részben különféle – esetenként politikai, esetenként szakmai – bizottságokban intézik. A magyar elnökség idején az egyik ilyen, jellemzően szakmai, esetenként szakmapolitikai, néha a nagypolitikával is határos, erdészeti ügyekkel is foglalkozó bizottság elmúlt évi munkáját hazai szakembereknek kellett irányítania. E bizottságról a 2011 decemberi, durbani ENSZ klímacsúcs után érdemes beszámolni, mert így jobban érthetőek a bizottság munkára és jövőre is komoly kihatással lévő eredményei.

Ez a bizottság több szempontból is különleges. Már a bizottság neve is szokatlan, nemcsak hosszúsága, hanem tartalma miatt is: „Expert Group on Land Use, Land Use Change and Forestry” (az angol elnevezés kezdőbetűiből: EG LULUCF, amely földhasználattal, földhasználat-változással és erdőgazdálkodással foglalkozik). Ez egy elméletileg szakértői munkacsoport, amely önállóan nem hoz dönté-

ket – a gyakorlatban azonban a szakmai kérdésekben ennek a csoportnak a konszenzuson alapuló döntéseit a (szakma)politikai döntéshozó szervek nem szokták felülbírálni. Ennek oka az, hogy a bizottság általában olyan bonyolult szakkérdéseket tárgyal, amelyekhez a (politikai) döntéshozók általában nem értenek. Ez már csak abból is látszik, hogy az EG LULUCF munkájában – a szakértői csoportok többségétől eltérően – gyakran nem minisztériumi tisztségviselők vesz-

elfogadott vélemény, hogy a klímaváltozás az erdőkre is jelentős hatással lesz. E kihívásra a hazai erdőgazdálkodásnak is reagálnia kell, s ennek részeként nyomon kell követnie a már több éve működő EG LULUCF munkáját is.

Mivel a klímaváltozás az EU határain túlnyúló jelenség, s az EU is csak egy erős, de kis része az egész emberiségnek, a klímaváltozást nem is lehet az EU-n belül megoldani. A klímaváltozással az ENSZ foglalkozik, melynek

Unión belüli egyeztetés Budapesten (fotó: Juhász Péter)

nek részt, hanem megfelelően felkészült kutatók vagy más szakértők. Ez volt a helyzet hazánkban is: az EG LULUCF iránítást 2011 első felében dr. Somogyi Zoltán (ERTI) látta el. Elnöki teendőiben Juhász Péter (MGSZH) aktív közreműködése komoly segítséget jelentett.

Az EG LULUCF azonban azért is különleges, mert a földhasználati szektor (aminek csak része az erdőgazdálkodás) nem „hagyományos” kérdéseivel foglalkozik, hanem korunk legnagyobb kihívásával: a klímaváltozással. Sajnálatos, hogy határainkon belül sokan, az erdészszakmán belül pedig arányaiban még többen – tájékozatlanság, tárgyi tévedések, a megfelelő szakmai kommunikáció, félreértelmezett hatáskörök és egyéb okok miatt – még ma is úgy gondolják, hogy ez egy jelentéktelen kérdés vagy álprobléma. Az EU-ban és azon kívül a józan többség már magáévá tette azt a nézetet, hogy a klímaváltozás nagymértékben át fogja alakítani az emberiség életkörülményeit, s emiatt a klímaváltozást komolyan kell venni. A tudományos közösségben általánosan

Éghajlatváltozási Keretegyezménye már két évtizede (!) van érvényben. Ennek „végső célja ...az üvegház-gázok légköri koncentrációinak stabilizálása olyan szinten, amely megakadályozná az éghajlati rendszerre gyakorolt veszélyes antropogén hatást. Ezt a szintet olyan időhatáron belül kell elérni, ami lehetővé teszi az ökológiai rendszerek természetes alkalmazkodását az éghajlatváltozáshoz, továbbá, ami biztosítja, hogy az élelmiszer-termelést az éghajlatváltozás ne fenyegetse, s ami módot nyújt a fenntartható gazdasági fejlődés folytatódására”. E célok elérését többek között az évente rendszeresen, mintegy 190 ország részvételével zajló ún. klímakonferenciák szolgálják. Az EG LULUCF szakértői munkacsoport fő feladatát az ezeken a klímakonferenciákon való részvétel, az azokra való felkészülés, valamint e konferenciák határozatainak EU-n belüli megvalósításával kapcsolatos szakkérdések megoldása jelenti.

Ebből adódik a munkacsoport utolsó, itt kiemelt különlegessége. A klímaválto-

* ERTI
** MGSZH

zás kapcsán hatalmas országok és politikai–gazdasági tömbök feszülnek egymásnak. Ezért, szemben azzal, hogy az EU szakértői munkacsoportok jelentős része kizárólag vagy elsősorban az Unión belüli egyeztetésekre koncentrál, az EG LULUCF szakértőinek az egész világra kiterjedő tárgyalásokon kellett helytállnia. Míg más EU szakértői csoportoknál a brüsszeli, ill. budapesti¹, valamint e-mailen, telefonon keresztül folytatott, a munkacsoport szintjére korlátozódó szakértői egyeztetések a megszokottak, addig az EG LULUCF-nek a magyar uniós elnökség idején egy egyhetes bangkoki, valamint egy kéthetes bonni ENSZ-üléssorozaton is részt kellett vennie. Ezeket az ENSZ-rendezvényeket az EU-n belüli egyeztetés és az ENSZ-konferencián való aktív részvétel mellett több esetben sor került a – főleg fejlett országokat (Japán, Ausztrália, Kanada, Oroszország stb.) tömörítő – ún. Annex-I országokkal való egyeztetésekre, továbbá a 140 fejlődő országot tömörítő ún. „G-77 and China” blokkal való tárgyalásokra is. Tekintettel arra, hogy ezeken az ENSZ konferenciákon hazánkból csak egy fő részvételére volt lehetőség (ellentétben más EU-országokkal, amelyek általában 3-5 fő részvételét is biztosítják), va-

Az erdei szénelnyelés jövőre vonatkozó elszámolási szabályai

2011 decemberében a dél-afrikai Durbanban a Kyotói Jegyzőkönyvet (KJ) korábban ratifikált országok megegyeztek abban, hogy a Jegyzőkönyv hatályát egy további időszakra kiterjesztik², és ugyanakkor megváltoztatják azokat a szabályokat, amelyek alapján kell a jövőben figyelembe venni az erdők szénlekötését az egyes országok kibocsátás-csökkentési vállalásainak teljesítésekor³ (a 2012 végéig érvényes szabályokról korábban már részletesen beszámoltunk az EL hasábjain⁴).

Az eddigi gyakorlat szerint az 1990 óta telepített erdők teljes szénegyenlegét el kellett számolni; a többi erdő esetében a szénlekötés teljes abszolút értékéből indultak ki, de az elszámolható lekötést limitálták, így a tényleges elnyelésnek csak egy kisebb részét (nálunk kb. egyharmadát) lehetett elszámolni. A 2012 utáni időszakra vonatkozó tárgyalások során az volt az egyik fő kérdés, hogy ezeknél az erdőknél is – a gazdaság összes többi szektorához hasonlóan – a jövőbeli elnyeléseket egy referencia év vagy időszak elnyeléséhez viszonyítsák-e. Ilyen referenciaként a tárgyalások különböző fázisaiban szóba került az 1990-es év (ezt alkalmazzák az összes többi szektorra); a KJ 2008-2012-es időszaka; valamint a 2013-2017-es, ill. 2013-2020-as (tehát valamilyen jövőbeli) időszakokra előremetszett átlaga. Az EU-ra, ezen belül a hazánkra készített jelentésekbe⁵ az utóbbi referencia időszakra számolt adat került bele.

Az új elszámolási szabályok szerint 2013-tól kezdve kötelező lesz jelenteni és elszámolni a fatermekekben tárolt szén készletének változását, valamint a természetes bolygatásokból (széldöntés, hó- és jégtörés, természetes erdőtüz stb.) származó kibocsátásokat. Ezen túlmenően lehetőség lesz arra, hogy – bizonyos feltételek megléte esetén – egy adott helyen a művelésből kivont erdőből származó kibocsátásokat egy másik helyen telepített erdő elnyelésével kompenzáljuk.

lamint hogy az EG LULUCF bizottságban való részvételre a magyar elnökség idő-

szaka előtt nemigen volt lehetőség, nagyon komoly felkészülésre és szervezésre volt szükség ahhoz, hogy minden említett ülés rendben megtörténhessen.

A magyar elnökségi félét a fenti, „szokásos” tárgyalásokon kívül terhelte egy további komoly feladat is: koordinálni kellett egy olyan, az ENSZ részére az EU nevében leadandó jelentés elkészítését, amelyben minden EU-országra nézve meg kellett határozni az erdőgazdálkodásra érvényes ún. referencia-értékeket. (Az ezzel kapcsolatos részleteket lásd első keretes írásunkban.)

Ennek a jelentésnek az elkészítése jól példázta azt, hogy mit is jelent az „európai uniós egyeztetés”. A feladat 27 ország referencia-szintjeit és azok EU-szinten összeadott értékeit tartalmazó, közös EU-s adatbázis összeállítása, és a hozzá tartozó szöveg elkészítése volt. Egyes országok képesek voltak saját erőből megoldani szakmai kérdéseket; mások (és nemcsak a „kétbességes” működésben „lassabb” országok közül) külső segítségre szorultak⁶. Voltak országok, melyek az előírt határidő előtt teljesítették az elvárásokat; mások két hónapot is csúsztak. A többség a szakértői szinten elkészített jelentést minisztériumaival hivatalosan elfogadta, míg egyes országokban egy-egy szakértő „belügye” volt az, hogy az általa az országa nevében a magyar elnökség részére eljuttatott jelentés mit tartalmaz. Mindezen kérdések kezelése

A bangkoki ENSZ-tárgyalások egy „forró” pillanatában dr. Somogyi Zoltán a tárgyalóasztalnál, az EU és Magyarország képviselőként

¹ Az EG LULUCF elnöksége fontosnak tartotta, hogy az EU-szakértőket az elnökség idején hazánkban láthassa vendégül; az ehhez szükséges infrastruktúrát a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium biztosította, amit ezúton is köszönünk.

² azt, hogy ez a 2013-al kezdődő időszak 2017-ig vagy 2020-ig fog tartani, 2012-ben fogják eldönteni. A KJ második, ún. kötelezettségvállalási időszakának szabályaira vonatkozó döntés szövegének az ezen írás idején elérhető verziója megtalálható az ENSZ honlapján a http://unfccc.int/meetings/durban_nov_2011/session/6452/php/view/documents.php címen.

³ <http://unfccc.int/resource/docs/2011/awg16/eng/103a02.pdf>

⁴ Somogyi, Z. 2007. A Kyotói Jegyzőkönyv és az erdők. Erdészeti Lapok CXLII:152-154.

⁵ <http://unfccc.int/bodies/awg-kp/items/5896.php>

⁶ a jelentés elkészítésében a EU Közös Kutatóintézete: a JRC, az Európai Erdészeti Intézet (EFD), valamint a IIASA működött közre.

REDD+: jelentős kezdeményezés a világ erdeinek megmentéséért

A klímaváltozás káros hatásainak megfékezéséhez a globális felmelegedés mértékét az ipari forradalom előtti szinthez képest 2 °C alatt kell tartani (bár ennek lehetősége egyre csökken). Mivel az erdőirtás és erdőpusztulás, a destruktív fakitermelések, erdőtüzek stb. együtt mintegy 20%-át teszik ki a globális üvegházhatású gázkibocsátásoknak, ezt a célt gyakorlatilag lehetetlen elérni az erdészeti ágazatból (az erdőirtásból és erdőpusztulásból) származó kibocsátások csökkentése és más csökkentési intézkedések megvalósítása nélkül.

Az ún. REDD+ program keretében olyan, éves szinten akár 20 milliárd eurónyi pénzforrásokat próbálnak létrehozni, amelyek arra ösztönzik a fejlődő országokat, hogy csökkentsék erdőirtásaikat, fokozzák a megőrzés és az erdővédelem (elsősorban a trópusi esőerdők védelmének) szerepét, a fenntartható erdőgazdálkodást és az erdei szénkészletek növelését. A program értelmében a fejlődő országoknak a kapott támogatásért cserébe nemzeti stratégiákat és akciótterveket kell kidolgozniuk, nemzeti vagy nemzet alatti szinten meg kell határozniuk erdeik kibocsátásának referenciaszintjét, emellett szilárd és átlátható nemzeti erdészeti monitoringrendszert, ill. információs rendszert kell kiépíteniük.

Az EU magyar elnökségének idején több, az EG LULUCF munkacsoport magyar vezetése által koordinált, ambiciózus uniós állásfoglalás és beadvány készült a nemzetközi ENSZ klímátárgyalások évközi (bangkoki és bonni) ülészakaira. Ezek között szerepelt, hogy *eredményorientált* REDD+ intézkedések szülessenek, melyek hatására 2020-ra a jelenlegi szinthez képest 50%-kal csökken a trópusi erdőirtás mértéke, és legkésőbb 2030-ig teljesen megállítható az erdőterületek globális csökkenése. A REDD+ intézkedések biztosítása érdekében gondoskodni kell a biológiai sokféleség megőrzésének ösztönzőiről, továbbá az ökoszisztéma-szolgáltatások, valamint a társadalom számára kölcsönös előnyök biztosításáról is, miközben a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodási és fejlesztési célok is megvalósulnak.

több-kevesebb egyeztetéssel viszonylag könnyű volt. Attól függően ugyanakkor, hogy a fent említett referenciaszintet mely időszakra vonatkoztatjuk, egy-egy ország számára előnyösebb vagy hátrányosabb eredmény adódott, ami jelentősebben megváltoztatta egy „szakmainak” induló jelentés sorsát. Voltak olyan országok, melyek a fenti definíciók és a számítások során azonnal az EU közös, országok feletti érdekét nézték; mások valójában fel sem mérték, hogy mik a saját érdekeik; végül szinte néhány olyan ország is, amelyik szinte kizárólag a saját érdekének érvényesítésével törődött, és az utolsó pillanatig kitartott egyedi álláspontja mellett, akadályozva a közös EU-jelentés véglegesítését. Mindez komolyan veszélyeztette az EU-nak, mint a klímaváltozás „zászlós hajójának” az ENSZ-tárgyalásokon való előrehaladását, és az elnökség részéről komoly (szakma)dipломáciai erőfeszítéseket igényelt az, hogy az EU-jelentés végül is az ENSZ-tárgyalások szempontjából oly fontos pillanatban a nemzetközi közösség igényeinek megfelelően elkészült.

Tekintettel arra, hogy az EG LULUCF szakértői csoport az ENSZ-tárgyalások ré-

szese, olyan témákkal is foglalkoznia kell, amelyek ugyan közvetlenül nem érintik a hazai erdőgazdálkodást, de földhasználati szempontból, ill. klímaváltozási és pénzügyi szempontból érintik az EU tagállamok érdekeit is. Ilyen pl. az ún. REDD+⁷ program (melyet második keretes írásunk foglal össze). Ebben egy jelentős EU-pénzalap részeként mi is érdekelték vagyunk, s mivel a program fontos pénzügyi kérdéseket érint, ezért az elmúlt időszakban a REDD+ kérdéseket is tárgyaló EG LULUCF szakértői munkacsoportnak szorosan együtt kellett működnie az EU egy másik, finanszírozási kérdésekkel foglalkozó szakértői csoportjával (az ún. EGIF-el).

Az elnökséget a sikerrel elvégzett munka nyugalmával adhattuk át a soron következő lengyel elnökségnek. Az EU szakmapolitikai forgószínpadán különleges félévet magunk mögött hagyva, a 2011. év végi durbani ENSZ klímacsúcs határozatainak ismeretében abban reménykedünk, hogy a klímaváltozásnak a jövőben egyre fontosabbá váló témáival az eddigieknél intenzívebben foglalkozunk majd a hazai erdőgazdálkodásban is.

Sajtóközlemény

Európában az ökológiai művelésbe vont területek nagysága a 2004-től 2009-ig terjedő időszakban 6,4 millió hektárról 9,1 millió hektárra növekedett, ami 42%-os bővülést jelent. A termelés témyerésével párhuzamosan az ellenőrzött biotermékek iránti kereslet is dinamikusan növekedett, az ezredfordulót követően európai szinten évente átlagosan 10%-os piacbővülés következett be. Ezzel szemben Magyarországon ugyanebben az időszakban stagnálás, ill. fokozatos visszaesés volt tapasztalható. A több mint tíz éve kitűzött 300 ezer ha-os nemzeti programcél nem közelítettük meg, miközben a mezőgazdasági szempontból kedvezőlebb adottságokkal rendelkező Csehországban mára 400 ezer ha minősített területen folyik biogazdálkodás.

Közismert, hogy hazánk adottságai a biogazdálkodás számára kedvezőek, ugyanakkor a termelés oroszlánrésze alapanyagként, feldolgozatlanul hagyja el az országot. A belső bioélelmiszer-fogyasztás elhanyagolható, a biotermékek lakosság körében való ismertsége és népszerűsége meglehetősen csekély. A piac alacsonyán szervezett, a termék-pályák koordinációja, az ágazati szereplők együttműködése nem kielégítő, a termelők piaci ingadozásokkal szembeni kiszolgáltatottsága nagy.

Mindez azt eredményezi, hogy a rendelkezésre álló erőforrásokat és lehetőségeket az ország messze nem használja ki, amely helyzet javítása minden érdekelt szereplő elemi érdeke kell, hogy legyen.

300 közmunkás

Háromszáz jelentkezőnek kínál februártól közmunkát a Kisalföldi Erdőgazdaság. A teljes munkaidőben foglalkoztatott közmunkás szakképesítést nem igénylő munkakörben most bruttó 71 800 forintot, középfokú vagy szakirányú képzettséghez kötött munkakörben pedig bruttó 92 ezer forintot kereshet. A járulékok levonása után ez 47 ezer, illetve 60 260 forint nettó keresetet jelent.

(Ref. **Iványi Ákos**)

⁷ REDD+ (*Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation*): az erdőirtásból és erdőpusztulásból származó kibocsátások csökkentésére, valamint egyéb erdőgazdálkodási intézkedések megvalósítására irányuló mechanizmus (a fejlődő országokban)